Toelichting bij aanvraagformulier bijeenkomst gemeenteraad

Inleiding
Dinsdag 18 juni is een informatiebijeenkomst georganiseerd voor raadsleden met als doel om hen te informeren over het 'Uitvoeringsprogramma jeugd 2024' en 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)'.
Als gemeente worden we geconfronteerd met diverse problemen binnen het domein jeugd. Hiervan zijn stijgende kosten, toename van het jeugdhulpgebruik en mentale problemen bij de jeugd de essentie, aangevuld met de impact van digitalisering op het leven van jeugdigen en de toename van middelengebruik.
Dit vraagt van de gemeente een proactieve houding en een nog gerichtere aanpak om hierin zo goed mogelijk aan te sluiten bij de jeugdigen en hun gezinnen en te faciliteren in wat nodig is voor hen. Enerzijds door te trachten de stijgende kosten van geïndiceerde jeugdhulp hanteerbaar te houden, door data-gedreven inzet van verschillende maatregelen, zoals het versterken van passend aanbod binnen het voorliggende veld*. Anderzijds de inzet van hulpverlening te voorkomen, door te anticiperen met een bewezen effectieve aanpak als OKO.

Toename jeugdhulp
In de afgelopen 25 jaar is jeugdzorggebruik landelijk enorm gegroeid. Zo maakten 3,7% van de jeugdigen in 2000 gebruik van jeugdhulp en in 2021 kruipt dit richting 13,4%. Verschillende studies laten een langdurige trend zien van jeugdigen die meer problemen lijken te rapporteren. Ook de hulpvragen van jeugdigen en hun gezinnen zijn de afgelopen jaren steeds complexer geworden. Deze trend is in Opsterland ook te zien.
Voor 2024 verwachten we opnieuw een toename van het aantal jeugdigen met jeugdhulp.
Redenen voor deze toename zijn divers. Een aantal zijn:

- *Groeiende bewustwording over geestelijke gezondheidsproblemen*, zoals angststoornissen, depressie en trauma-gerelateerde aandoeningen. Deze problemen vergen vaak langdurige en gespecialiseerde ondersteuning, wat kan leiden tot hogere kosten voor behandeling en interventies. Daarnaast kan een gevolg van groter bewustzijn en een verminderd stigma van gezondheidsproblemen zijn dat de vraag naar specialistische zorg toeneemt.
- *Effecten van grote crisissen*, zoals armoede, de wooncrisis, de coronacrisis, de klimaatcrisis, de oorlog tussen Rusland en Oekraïne.
- *Toename van prestatie- en geluksdruk in de samenleving*, waar problematisch gebruik van social media ook een rol in speelt.
- *Voorliggend veld wordt niet optimaal gebruikt.* Door eerder en laagdrempeliger aan te sluiten bij hulpvragen, kunnen kleine problemen, klein blijven.
- *Problematiseren, medicaliseren en individualiseren* bij afwijkingen van de norm die we hebben in de samenleving. De normale ontwikkeling van kinderen verloopt vaak met hobbels, waar lastig gedrag bij hoort. Het omgaan met vragen rond opgroeien en opvoeden is een privéaangelegenheid geworden, waarbij we niet meer 'samen' opvoeden. Ouders worden hierdoor onzeker en doen sneller een beroep op hulpverlening bij lastig gedrag. Ook zien we dit in het onderwijs terug, waardoor kinderen sneller in bijvoorbeeld het speciaal onderwijs terecht komen.

Stijgende kosten jeugdhulp
We zien de kosten voor jeugdhulp toenemen. We zien in 2024 opnieuw een stijging van de kosten voor jeugdhulp, dit heeft te maken met de volgende factoren:

- De tarieven van specialistische Jeugdhulp (SJH) zijn 5% gestegen ten opzichte van 2023.
- De kosten voor pgb's is toegenomen door o.a. indexering.
- Er is een verschuiving naar duurdere zorgtrajecten.
- De tarieven voor jeugdbescherming is met 15%, ten opzichte van 2023, gestegen.

De bovengenoemde toename van het aantal jeugdigen binnen de jeugdhulp en kostenstijging van jeugdhulp vereisen onze dringende aandacht. We hebben de ambitie om een omgeving te creëren, waarin alle jeugdigen de kans krijgen om, binnen hun eigen mogelijkheden, veilig, gezond en gelukkig op te groeien.

* Het voorliggend veld zijn alle vrij toegankelijke algemene en preventieve voorzieningen in de gemeente.

Met preventie richten we ons op het versterken van de sociale basis en vroeg-signalering. Met het versterken van de sociale basis doelen we op het vergroten van de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Hierbij gaat het allereerst om informele netwerken, eigen activiteiten en betekenisvolle relaties. We willen ook het opvoedkundig klimaat versterken, zodat kinderen minder of geen professionele hulp nodig hebben en hulp zoveel mogelijk in de directe omgeving van het kind gegeven wordt.
Hiermee zetten we in op vermindering van het aantal jeugdigen binnen jeugdhulp en kostenbesparing. Om dit te bereiken zijn maatregelen nodig. De eerste maatregelen die nodig zijn op korte termijn en langere termijn schetsen wij hieronder:

Uitvoeringsprogramma Jeugd 2024
Vanuit de uitvoering, beleid en ketenpartners was er behoefte aan een uitwerking van de 'Preventieagenda 2021-2030' gericht op jeugd. Om hier antwoord op te geven is onlangs het 'Uitvoeringsprogramma Preventie Jeugd 2024' opgesteld (zie bijlage). Het Uitvoeringsprogramma geeft overzicht en samenhang van alle lopende projecten voor onze jeugd, op basis van de actielijnen van de Preventieagenda. Hier vanuit biedt het Uitvoeringsprogramma versterking van projecten en aanbod binnen het voorliggend veld. Met het Uitvoeringsprogramma kunnen we gerichter sturen op impact en effecten. Op basis van data willen we meer focus/richting geven aan het toekomstig aanbod en projecten.
Dit doen we door het Uitvoeringsprogramma Preventie jeugd, projecten en aanbod binnen het voorliggend veld te versterken. Ook kan met het Uitvoeringsprogramma gerichter gestuurd worden op impact en effecten. Op basis van data willen we meer focus/richting geven aan het toekomstig aanbod en projecten.

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)
Naast een uitwerking van de Preventieagenda, is er vanuit de uitvoering, beleid en ketenpartners behoefte aan een gerichte integrale aanpak waarin het formele en informele netwerk rondom jeugdigen krachtiger neergezet wordt, om zo een kansrijke opgroeiomgeving voor de jongeren te creëren. Hierin is vasthoudendheid en een lange adem nodig om veranderingen met impact te bewerkstelligen.

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) zou hiervoor een passende aanpak zijn (zie bijlage 'Concept beleids- en projectplan OKO'). OKO richt zich op het creëren van een positieve, gezonde en veilige leefomgeving voor jongeren (tussen 10 en 18 jaar). Opgroeien in een dergelijke omgeving vergroot de mentale gezondheid en maakt de kans op alcohol- of middelengebruik kleiner. Met OKO werkt iedereen in de gemeente samen aan het vormen van deze positieve leefomgeving, door in te zetten op 4 domeinen die centraal staan binnen de aanpak:

- Thuis (gezin),
- Op school,
- In de vriendenkring (peergroep) en
- In de vrije tijd.

De OKO-aanpak is een meerjarige aanpak om, op basis van data over de lokale jeugd, duurzaam te werken aan gezonde en gelukkige jongeren. De aanpak is wetenschappelijk onderbouwd en gebaseerd op het succesvolle IJslandse preventiemodel.

Vanuit de Friese Preventie Aanpak is in het najaar van 2022 de position paper 'Fryske Mienskip Oanpak' verschenen, gebaseerd op de OKO-aanpak. Het uitrollen van de 'Fryske Mienskip Oanpak' is een te groot project is om in 1 keer te doen. Starten met de OKO-aanpak is een logische stap om eerst te zetten. De OKO-aanpak zal in gemeente Opsterland onderdeel zijn van de preventieagenda en het 'Uitvoeringsprogramma Preventie Jeugd' en dient als vliegwiel om in de komende jaren uit te breiden naar de 'Fryske Mienskip Oanpak'.

Wij verwachten dat op langere termijn de effecten van OKO zichtbaar gaan worden. Hoewel preventieve maatregelen op de lange termijn kostenbesparend kunnen zijn door het voorkomen van escalatie naar crisisniveau, vereisen ze vaak eerst investeringen in de beginfase. Deze investeringen kunnen resulteren in een initiële toename van de kosten, maar kunnen op langere termijn resulteren in besparingen door het verminderen van de behoefte aan intensieve zorg.